

AZ EMBERIRŐL

(BUENOS AIRES, TORTUGUITAS, Argentína, 1983. május 1.)

Egy tanulmányozó csoportban elhangzott beszéd

Általánosságban megérteni az emberi jelenséget egészen más, mint érzékelni magamban azt, ami emberi a másokban.

Először foglalkozunk az előbbivel, azaz az emberi jelenség általános megértésével!

Ha azt állítjuk, hogy ami igazán emberi, az a társas lét, a nyelv, vagy a tapasztalat átadása, akkor nem pontosan határoztuk meg azt, ami emberi, hiszen ezek a megnyilvánulások az állatvilágban is megtalálhatóak, még ha csak kezdetleges szinten is. A kémiai alapú felismerés, valamint az ehhez kapcsolódó vonzások és taszítások megfigyelhetők a különböző állatcsoportok (halraj, méhkas, csorda) szerveződésében is. Léteznek parazitikus és szimbiotikus szerveződések, amelyekben felismerhetők olyan elemi formák, melyek fejlettebb szinten egyes emberi csoportoknál is megfigyelhetők... Találkozhatunk az állatvilágban egyfajta „erkölccsel”, a szabályszegőket büntető társas viselkedésformákkal is, bár ezeket kívülről nézve értelmezhetnénk úgy is, hogy a fajfenntartási ösztön vezérli őket, vagy egymásra épülő, feltételes illetve feltétlen reflexek. A kezdetleges technika használata sem idegen az állatvilágtól, ahogy a különböző érzelmek, úgymint a vonzalom, a gyűlölet, a bánat és a csoporttagok, az egyes csoportok és a fajok közötti szolidaritás sem.

Nos tehát, mi határozza meg az emberit mint olyat? Az határozza meg, hogy személyes emlékezetként tükröződik vissza mindaz, ami történelmi-társadalmi. Minden egyes állat minden esetben az első állat, de minden egyes ember egyszerre a saját történelmi és társadalmi környezete is, sőt visszatükrözi az adott környezetet, és hozzájárul annak átalakulásához vagy tehetetlenségéhez.

Az állatok számára a környezet a természeti környezet. Az emberi lény számára a környezet a történelmi és a társadalmi környezet, annak átalakítása, és persze a természet átformálása saját közvetlen és hosszú távú szükségleteinek megfelelően.

Az emberi lény e késleltetett válasza a közvetlen ingerrel szemben, ez az irány és értelem a tervezett vagy elképzelt jövő felé irányuló tevékenységében olyan jellemzőként jelenik meg, ami új az állatok gondolkodás-, viselkedés- és életmódjához képest.

Az emberi tudat időbeni horizontjának kibővülése lehetővé teszi a tudat számára, hogy késleltetett választ adjon az ingerekre, és hogy ezeket egy összetett szellemi térben helyezze el, amely a közvetlen észlelési mezőn kívül eső megfontolások, összehasonlítások és következtetések helye.

Más szavakkal: az emberi lényben nem létezik emberi „természet”, hacsak ez alatt a „természet” alatt nem azt az állatokétól eltérő képességét értjük, hogy a közvetlen észlelés horizontján kívüli, különböző időkben tud mozogni. Másképpen: ha van valami „természetes” az emberi lényben, akkor az nem ásványi, állati vagy növényi értelemben véve az, hanem abban az értelemben, hogy benne a változás, a történelem és az átalakulás a természetes. Ez a fajta változás nem igazán egyeztethető össze a „természet” fogalmával, ezért, ellentétben a megszokottal, nem szívesen használjuk ezt a szót, amellyel igazolták az emberi lény ellen elkövetett különböző igazságtalanságokat. Például pusztán azért, mert egy adott hely őslakosai másnak tünnek, mint a máshonnan érkezett hódítók, ezeket az őslakosokat „természeti népeknek” vagy bennszülötteknek hívták. Ezért a rasszokat alkati vagy egyszerű külsődleges különbségeik miatt az emberi fajon belül más-más természettel ruházták fel, és így tovább. Így létezett egy „természetes” rend, amelyet örök érvényűnek tekintettek, és amelynek megváltoztatása bűnnek számított. Különböző fajokból, nemekből és társadalmi pozíciókból egy természetesnek vélt rendet állítottak fel, amelyet az idők végezetéig fent kellett tartani.

Így az emberi természet ideája egy „természetes termelési rendet” szolgált, ám ez az iparosodás korában összeomlott. Még ma is megtalálhatóak az emberi természettel kapcsolatos zoológiai szemlélet maradványai például a pszichológiában, ahol még mindig olyan „természetes” tulajdonságokról beszélnek, mint az „akarat” és ehhez hasonlók. A

természetes jog, az állam mint a kiterjesztett emberi természet része stb., nem tett mást, mint hozzájárult a történelmi változatlanhoz és az átalakulás tagadásához.

Ha az emberi tudatban a társjelenlét a tudat rendkívül nagy időbeni kiterjedésének köszönhetően működik, és ha az emberi tudat szándékossága lehetővé teszi, hogy kivetítse az értelmet, akkor ami leginkább jellemző az emberi lényre, az az, hogy ő a világ értelme, és hogy értelmet ad a világnak. Amint az „Emberivé tenni a Földet” c. könyvben is írtuk: *„Ezer név megnevezője, értelem megalkotója, világ átalakítója... szüleid és szüleid szülei folytatódnak benned. Nem hullócsillag vagy, hanem fényes nyílvevessző, mely az egek felé repül. Te vagy a világ értelme, és amikor megvilágítod létezésed értelmét, fénnel árasztod el a Földet. Amikor elveszíted értelemet, a Föld elsötétül, és a szakadék megnyílik.*

Megmondom, mi az életed értelme itt: emberivé tenni a Földet! Mit jelent emberivé tenni a Földet? Legyőzni a fájdalmat és a szenvedést, tanulni határok nélkül, szeretni a valóságot, amit létrehozol.”

Rendben, tehát igencsak eltávolodtunk már az emberi természet gondolatától, sőt valójában az ellenkezőjét állítjuk, azaz mivel ez az a bizonyos „természet” megfojtotta mindazt, ami emberi, azzal, hogy ráerőltetett egy, az állandóság gondolatán alapuló rendet, most ennek az ellenkezőjét állítjuk: a „természetet” kell emberivé tenni, és a világ emberivé tétele által az ember az értelem, az irány és az átalakulás megteremtőjévé válik. Ha ez az értelem felszabadít az állítólag „természetes” feltételek alól, a fájdalom és a szenvedés alól, akkor az, ami igazán emberi, és túlmutat a „természetesen”, az a terveid, a jövőd és a gyermeked, a benned élő hajnal, vihar és lágy szellő, a haragod és a gyengédséged. Az aggodalmad és remegésed a jövőért, egy a fájdalom és szenvedés alól felszabadult, új emberi lényért.

Tanulmányozzuk a második kérdést, azaz hogy hogyan érzékelhetjük az emberit másokban! Amennyiben a másik ember „természetes” jelenlétét érzékelem, az nem lesz más, mint tárgyi, sőt állati jelenlét. Amennyiben érzéketlenné válok arra, hogy a másik ember időbeli horizontját észleljem, a másik ember nem jelent majd számomra mást, mint „valamit, ami értem van”. A másik ember természete az lesz, hogy értem van. Ám ha a másik embert úgy látom, hogy értem van, akkor magamtól is elidegenedem, hiszen magamat is úgy látom, hogy csak magamért vagyok. Azaz „én saját magamért vagyok”, s ezzel lezárom saját átalakulásom horizontját. Aki másokat eltárgyasít, saját magát is eltárgyasítja, s ezzel saját jövőjét zárja be. Amennyiben a másik embert úgy érzékelem, számomra úgy jelenik meg, mint „valami, ami értem van”, tevékenységeim az életben nem fogják a Földet emberivé tenni. A másik embert úgy kellene magamban érzékelni, mint a nyitott jövő meleg érzését, amely még az értelmetlen, eltárgyasító halállal sem ér véget.

Ha érezzük a másik emberben azt, ami emberi benne, az olyan, mintha a másik ember életét szépséges, sokszínű szivárványként éreznénk, amelyet minél inkább fel akarunk tartóztatni, meg akarunk fogni, be akarunk zárni, vagy meg akarunk fosztani az önkifejezés lehetőségétől, annál inkább eltávolodik. Te eltávolodsz, és én megnyugszom, ha hozzá tudtam járulni, hogy széttörd a láncaid, legyőzd a fájdalmad és a szenvedésed. És ha velem jössz, az azért van, mert szabad cselekedet által emberré teszed magad, és nem csupán azért, mert „embernek” születted. Én benned a szabadságot érzem, és a lehetőséget, hogy emberré tedd magad. Cselekedeteim célja a te szabadságod. Ezért még a halálod sem tudja megállítani a cselekvéseket, amelyeket elindítottál, mert lényegében idő és szabadság vagy. Az emberi lényben tehát fejlődő „emberré válását” szeretem. És ezekben a válságos időkben, az eltárgyasítás és az „elembertelenedés” idején, én az emberi lény jövőbeli megújulásának lehetőségét szeretem.